

Психологічна робота практичного психолога з підлітками

Сучасне суспільство характеризується тим, що сфери його життєдіяльності прискорюють психологічне і фізичне дозрівання підлітків. В результаті цього змінюються соціально-психологічні новоутворення, які ґрунтуються на особистісному самоствердженні, дорослості, потребі у спілкуванні, формуванні нового світогляду.

Прагнення підлітка стати швидше дорослим водночас посилює в нього негативізм до будь-яких вимог старших, що призводить до ускладнень у взаємовідносинах з ними.

Криза

У психолого-педагогічній практиці послуговуються термінами «життєва криза» та «кризові ситуації». Саме поняття «криза»

Криза - це тривалий внутрішній конфлікт з приводу життя в цілому, його сенсу, основних цілей і шляхів їх досягнення. І переживання людиною тісно пов'язано зі ступенем усвідомлення кризового стану, з рівнем особистісної зрілості, зі здатністю її до рефлексії. Відповідно криза готується зсередини, час її приходу визначається тим, наскільки індивід засвоїв те, що треба опанувати.

Індивідуально-вікові особливості підлітків.

Вчений А.П. Краківський називає наступні вікові особливості підлітка:

- потреба в гідному становищі в колективі однолітків, у підвищена стомлюваність;
- прагнення мати вірного друга;
- прагнення уникнути ізоляції, як у класі, так й у малому підвищений інтерес до питання про «співвідношення сил» у прагнення відмежуватися від усього дитячого;
- відсутність авторитету віку;
- відраза до необґрунтованих заборон;
- сприйнятливості до промахів учителів;
- передбачається у віддаленому майбутньому;
- відсутність адаптації до невдач;
- відсутність адаптації до положення «гіршого»;
- тенденція віддаватися мріям;
- острах опоганення мрії;

- яскраво виражена емоційність;
- вимогливість до відповідності слова справі;
- підвищений інтерес до спорту;
- захоплення колекціонуванням, захоплення музикою й кіномистецтвом. [16].

Підлітки забіякуваті, проявляють елементи жорстокості й агресивності, можуть потрапити під чужий вплив, потрапити у вуличні злочинні угруповання. У цьому віці проявляються елементи деструктивної поведінки (тяга до паління, злочинства, обманів й т.д.).

Не можна не згадати про взаємини між підлітками й учителями.

Положення вчителя саме по собі не гарантує поважного відношення з боку підлітків, і наставник повинен мати певні якості й поводитися певним чином, щоб заслужити до себе повагу. Від того, як учитель, зможе виявити себе при роботі з підлітками, залежить їхнє відношення до нього в процесі подальшого навчання в школі.

Строгість потрібна, але її варто сполучати з наполегливістю, ввічливістю й цікавістю викладання нового матеріалу.

Особливості міжособистісного спілкування в групі.

Розвиток особистості, включеної в соціальні групи, відбувається відповідно до характеру, вимогами й цілями соціуму.

Досвід соціальної взаємодії підліток здобуває в групі однолітків як своєрідної моделі суспільства. Соціалізація підлітка в групі як процес освоєння й реалізації соціальних норм і відносин становить одну частину двоєдиного процесу соціалізації-індивідуалізації, результатом якого є становлення суб'єкта активної творчої дії.

Підліток не просто адаптується до групи однолітків, до прийнятих в його середовищі соціальних норм поведінки, духовних цінностей, але й пропускає це через себе, виробляючи індивідуальний шлях реалізації власних соціальних цінностей.

Спілкування з однолітками виконує певні психологічні функції.

По-перше, спілкування з однолітками є дуже важливим і специфічним каналом інформації; за допомогою нього підлітки дізнаються про багато необхідних речей, про які дорослі їм не розповідають. **По-друге**, це особливий вид діяльності і міжособистісних відносин, що сприяє формуванню навичок соціальної взаємодії, вміння підкорюватись колективній дисципліні і в той же час відстоювати свої права, співвідносити особисті інтереси з суспільними. **По-третє**, це специфічний вид емоційного контакту

Однолітки - значна фігура в житті підлітка. Зміна внутрішньої позиції приводить до того, що підлітку вже недостатньо бути просто гарним учнем, мати високі оцінки, одержувати схвалення вчителя.

Для підліткового віку характерне створення власної думки на основі порівняння своєї думки з думками однолітків. Коштовним для підлітка є включеність у сам процес спілкування. Саме в ньому підліток реалізує себе як особистість, формує судження про себе й навколишній світ

Особливості афективної та мотиваційної сфери підлітка.

В підлітковому віці відбувається бурхливий розвиток емоційної сфери.

Бажання виглядати дорослим в очах інших може бути виражене у дітей різною мірою і має тенденцію до підсилення, коли не знаходиться підтвердження у оточуючих. Розвиток дорослості в різних виявах залежить від того, у якій сфері намагається себе ствердити підліток, якого характеру набуває його самостійність.

Т.В. Драгунова пропонує такі види дорослості:

- наслідування зовнішніх ознак дорослості (паління, гра в карти, вживання алкоголю, косметика, прикраси, способи відпочинку, розваг, залицяння тощо);
- рівняння підлітків-хлопців на якості «справжнього чоловіка» сила, міць, сміливість, мужність, витривалість, воля, вірність у дружбі тощо);
- соціальна дорослість (виникає в умовах співпраці дитини і дорослого, де підліток посідає місце помічника дорослого);
- інтелектуальна дорослість (прагнення підлітка щось знати і вміти по-справжньому)

- Підлітковому віку властива різка зміна настрою та переживань, підвищена збудливість, імпульсивність, амбівалентність почуттів.
- В цей час з'являється новий емоційний стан – «афект неадекватності» Дослідження показали, що в його основі лежить невідповідність самооцінки, як правило, низької для підлітків високому рівню домагань. Це переживання надуманої несправедливості і неадекватної образи підлітком у ситуації неуспіху, коли відкидається власна відповідальність за результат, використовується захисна форма усвідомлення подій, а у невдачах звинувачуються інші люди або обставини.

Вплив підліткової кризи на особистісний розвиток дитини

Це криза соціального розвитку, що нагадує кризу 3 років («Я сам»), тільки тепер це «Я сам» в соціальному сенсі. У літературі описаний як вік другого перерізання пуповини, «негативна фаза статевого дозрівання». Характеризується падінням успішності, зниженням працездатності, дисгармонійною у внутрішній будові особи. Людське Я і світ розділені більш, ніж в інші періоди.

Підліткова криза є піком перехідного періоду від дитинства до дорослості.

Головна особливість підлітка - особистісна не стабільність. У цей період притаманні протилежні якості; прагнення і тенденції співіснують і борються один з одним й тим визначають суперечливий характер дитини, яка дорослішає. На перше місце виходять одноліток, спілкування з ним

Батькам про кризи та стабільні періоди розвитку дитини.

Розвиток дитини є нерівномірним. На одних етапах зміни у дитячій психіці відбуваються повільно та поступово (стабільні періоди), на інших – бурхливо і швидко (кризові періоди).

Розвиток підлітка - це початок пошуку себе, свого унікального «Я». Це шлях становлення індивідуальності. Як часто батьки помиляються у вихованні своїх дітей, коли говорять дитині: «Не виділяйся, будь такою чи таким, як усі». У психології цей період називають періодом «зашумлення» психіки, за ним настає період упевненості і рівноваги. Ці роки майже завжди хворобливі. Адже в цей час виникають проблеми між батьками і дітьми. Багато хто вважає, що завдання батьків у цей період – стримувати статевий інстинкт дитини. Ця думка помилкова, і нерідко призводить до нових проблем.

Що ж є найсуттєвіше для дитини в цей час? Виявляється, ось такий ланцюжок: **Любов - Довіра - Розуміння – Підтримка.**

Робота практичного психолога з підлітками

Психодіагностичний інструментарій по роботі з підлітками

В підлітковому віці становлення особистості визначається його психофізичним розвитком, формуванням нового рівня психічних функцій.

Головним розвиваючим аспектом даного вікового періоду є міжособистісна взаємодія. В різних формах спілкування проходить розвиток всіх сторін особистості підлітка.

При проведенні психодіагностичної та корекційно-розвиваючої роботи з підлітками психологам пропонується набір методик.

Діагностуючі параметри Рекомендовані методики Соціальна ситуація розвитку, Соціометрія (Дж. Морено); особливості міжособистісної проєктивна методика дослідження міжособистісних взаємодії з однолітками та відносин Р. Жилія;

Первинна профорієнтація. Диференційний діагностичний опитувальник ДДО Вивчення проявів індивідуально- Тест егоцентричних асоціацій Пашукова-Шустрова;

- психологічних характеристик Метод незакінчених речень;
- підлітка в контексті провідної Метод піктограми;
- діяльності та тенденцій Опитувальник Р. Кеттелла;
- становлення вікових новоутворень Шкала реактивної (ситуативної) та особистісної Навчальна діяльність та Тест структури інтелекту Р. Амтхауера;
- особливості розвитку пізнавальних Груповий інтелектуальний тест;
- процесів підлітка Шкільний тест розумового розвитку;

Консультаційна та просвітницька робота з підлітками

Специфіка вікового психологічного консультування бере початок у роботах Вигодського

Принципами консультаційної роботи психолога, який працює в рамках вікового психологічного підходу являється:

- 1. Принцип добровільності.
- 2. Принцип конфіденційності.
- 3. Принцип збереження інтересу дитини.
- 4. Принцип стереоскопічності діагнозу.
- 5. Принцип порівняння з віковою нормою психічного розвитку
- 6. Принцип системності.
- 7. Принцип колекційної направленості.
- 8. Принцип аналізу індивідуального життєвого шляху дитини
- 9. Принцип системности.

- А.Г. Лідере виділяє наступні орієнтири в консультуванні підлітків.
- **1. Психолог-консультант в своїй діяльності завжди виходить її психологічних нормативних задач віку.**
- **2. У випадку консультування батьків по проблемі підлітка необхідно дивитися на проблему очима дитини.**
- **3. При консультуванні батьків дітей підліткового віку особливо спрацьовує принцип вікового-психологічного консультування, як аналіз випадку через призму цілісного життєвого шляху особистості, так як сьгоднішні проблеми підлітка часто є віддаленими наслідками проблем попередніх на попередніх вікових етапах.**
- **4. В роботі з підлітками психологу доводиться більше уваги приділяти сексуальності підлітка, що зароджується, так як проблема статевої ідентифікації являється однією із важливих для підліткового віку**

Дякую!